הזדקנותם של ילדי השואה"

יהודית לשטנברג**, מילטון לשטנברג**

ברחתי מפני ילדותי והתחבאתי במקומות נידחים הקמדתי פני אחר אך ילדותי לא משה ממני

שדים השלכתי את ילדותי מעל פניי לא חפצתי בה יותר לא היה בה כל טוב אך היא שבה אליי

וכך, הנה אנו עתה ילדותי ואגי לא מסוגלים להיפשר האחד מהשני יהיה עלינו למצוא דרכים לשלום

מסרתי את ילדותי למישהו שאולי זקוק לה אבל אף אחד לא רצה בה, והיה עליי לקחתה בחורה

פרנסיטקה וורדונר קאן

הזדקנות ראשונית היא הזדקנות מובנית באורגניזם, ואילו הזדקנות משנית מתייחסת לבעיות הנוצרות כתוצאה מגורמים סביבתיים, כגון סראומה. תופעה של הזדקנות ילדים ראינו רק לאחר השואה. סווח הגילאים של מרואיינינו, שהיו ניצולים ילדים, נע בין 7.4 ל-7.7 הם אמרו לנו משפטים כמו: "איבדתי את ילדותי", "ילדותי נגנבה ממני", "הפכתי למבוגר בטרם עת". אנו משערים, כי תהליך ההזדקנות יכול להתרחש לא רק בקרב מבוגרים, אלא גם בקרב ילדים, בעקבות השפעה של טראומה חזקה - גופנית

בחלק הראשון של המאמר נדון בשאלה: כיצד הילדים אשר נודמו וסבלו קשות הודקנו מבחינה גופנית ונפשית, ובאיזה אופן דמה תהליך ההודקנות אצלם לתהליך המתרחש בקרב מבוגרים: חלק זה יכלול מובאות מהספרות המתארות תהליכי הודקנות בתקופת השואה ואת ההתנהגות לאחר השחרור. בחלק השני של המאמר נדון בשאלה: איזו השפעה הייתה לתופעות של מסחור ושל טראומה בקרב ילדים במהלך השואה על התפתחותם ועל יכולתם להתמודד עם משימות התפתחותיות של התבגרות, בגרות

Used by permission from Kestenberg J.S., Brenner J. (1995), The Last Witness: The Child Survivor of The Holocaust, Chapter 9, American Psychiatric Press, Washington D.C.

תכנית לחקר בינלאומי של רדיפות שיטתיות בילדים

- Garsons B.P. & Carlier L.V. (1992). Post-Traumatic Stress Disorder: The History of a Recent Concept, British Journal of Psychiatry, 162, pp. 742-748.
- Gross S. (1988), The Relationship of Severity of Holocaust Conditions to Survivors' Child-Rearing Abilities and their Offsprings' Mental Health, Family Therapy, 15, pp. 211-222.
- Kav Venaki S., Nadler A. & Gershoni H. (1985), Sharing the Holocaust Experience: Communication Behaviors and their Consequences in Families of ex-Partisuns and ex-Prisoners of Concentration Camps, Family Process 24, pp. 273-281.
- Krystal H. (1968), Massive Psychic Trauma, International University Press, New York.
- Kuch K. & Cox B.I. (1992). Symptoms of PTSD in 124 Survivors of the Holocaust, American Journal of Psychiatry, 149, pp. 337-340.
- 11. Lifton R.J. (1967), Death in Life: Survivors of Hiroshima, Simon and Schuster, New York.
- Marcus P. & Rosenberg A. (1989), Healing their Wounds: Psychotherapy with Holocaust Survivors and their Families, Praeger, New York.
- Mollica R.F., Wyshak G. & Lavelle J. (1987), The Psychosocial Impact of War Trauma and Torture on Southeast Asian Refugees, American Journal of Psychiatry, 144, pp. 1567 1672.
- Nadler A. (1987), The Validity of Transgenerational Effects of Holocaust Survivors: A Reply to Silverman, Journal of Consulting and Clinical Psychology, 55, pp. 12-128.
- Nadler A. & Ben Shushan D. (1989), 40 Years Later: Long Term Consequences of the Holocaust on Kibbutz and City Survivors, Journal of Consulting and Clinical Psychology, 57, pp. 287-294.
- Nadler A., Kav Venaki S., Gleitman B. (1985), Externalization Internalization of Aggression in Sons and Daughters of Holocaust Survivors, Journal of Consulting and Clinic Psychology, 53, pp. 365-370.
- Niederland W.G. (1968), The Psychiatric Evaluation of Emotional Disorders in Survivors of Nazi Persecution, in: Krystal H. (ed.), Massive Psychic Trauma, International University Press, New York.
- Schindler R., Spiegel C. & Malachi E. (1992), Silences: Helping Elderly Holocaust Victims Deal with The Past, International Journal of Aging and Human Development. 35. pp. 243-252.
- Segev T. (1991). The Seventh Million: The Israelis and the Holocaust, Keter, Tel-Aviv (Hebrew).
- 20. Shnitzer M. (1994), Fifty Years of Solitude, Cinematheque, 73, pp. 6-9 (Hebrew)
- Solomon Z., Kotler M. & Mikulnicer M. (1988), Combat Related Post Traumatic Stress Disorder among Second-Generation Holocaust Survivors: Preliminary Findings, American Journal pf Psychiatry, 147, pp. 865-868.
- Yuchtman-Yaar E. & Menabem G. (1993), Socioeconomic Achievements of Holocaust Survivors in Israel: The First and Second Generation, Contemporary Jewry, pp. 95-124.

היהודיים ברומא. בדברה אודות לאה, אחת הילדות שם, היא הסבירה: "הצלב שהיא הטבר לשימוש הממושך בצלב מובא על-ידי אשה אשר חקרה את המוסדות

הילו. הדבר הוא בעל משמעות במיוחד לאור העבודה כי המשפחה החדשה הנוצרית עונדת ממלא את מקומם של הוריה". הצלב הפך לאובייקט המקשר בין ההורים לבין של הניצול. קונפליקט נאמנות התעורר אצל ילדים רבים אשר מצאו מקלט במנזרים או אלא העמיקה. היא העמיקה משום שהילדים נהיו מודעים לאובדניהם וסבלו מרגש האשם

אצל משפחות מצריות. ילדים אלה ענדו צלבים וכרעו על ברכיהם בתפילה.

למרות שהילדים אזרו כוח בהדרגה והפכו למפוחדים פחות, הטרגדיה לא התסיימה,

מאחורי אותו ילד מבוגר, מפוחד ועצור חי לו, כמעט באופן עצמאי, ילד אשר הפנטזיות מנוננים על משפחותיהם ובעלי יכולת תגובה מהירה על מגוון של סכנות. אולם, נראה כי ככל שהולדים היו זמן רב יותר בייתרבות השואהיי, כך הפכו כמבוגרים טרם זמנט,

השקט של בנו. הוא קם על הגליו, הישיר את מבטו לעבר בנו בעודו קורא תיגר על הגרמני איש ה- .s.s. הוא מספר: "לא יכולתי לחביט בפניו של אבי". נראה כי האב הבחין בצער עלניו בבושה כאשר ראה את אביו נשכב בצייתנות על הרצפה ונתון לבעיטות ולהכאות של בהידודרות מצב ההורים. דוגמא מרגשת לכך היא אותו ילד בן תשע אשר השפיל את שהוכד היה צעיר יותר וככל שהוא העריץ את הוריו, כן היה לו קשה יותר לחזות הפפר למבוגרים בטרם עת. ולדים רבים נוכחו לדעת כי הוריהם הפכו לחסרי ישע. ככל לקחת על עצמם תחומי אחריות של מבוגרים. אולם, גם ילדים אשר נותרו עם הוריהם רוב חילדים אשר איבדו את הוריהם, את קרוביהם המבוגרים או את מציליהם נאלצו והדחפים שלו היו נכונים להתפרץ בהודמנות הראשונה.

הורים רבים אשר הושפלו לעיני ילדיהם מצאו עצמם מוגנים על-ידי ילדיהם. אחדים

הלד שנותר לבדו ברח ליערות, ויחד עם חברו של אביו הפך לפרטיזן הצעיר ביותר. האב

שהוכה אותו עד מוות. העלד היה חסר אונים, אך גאה. אביו ווראה לו כיצד מתים בכבוד.

הותיר בו את המורשת כי עליו להגן על עצמו, ואם ניטל עליו למות- אזיי יש למות בכבוד.

הצליחו לשמור על התדמית האידיאלית של הורה; תדמית אשר אפשרה לילדיהם לשמור על האמון הילדותי שלהם ולבקש הגנה ממבוגרים אחרים.

לאחר משחרור

נידונו, אך בו בזמן היו מנותקים מהזוועות היומיומיות, כמו מוגנים על-ידי חומה בלתי מתארת ילדים ששהו באגף חולי השחפת. הילדים היו מודעים למוות הבלתי נמנע שלו הם לקראת חיסול הגטו היו יותר ויותר כחושים מרעב, ילדים בעלי עיניים של מבוגרים. היא של מבוגוים מזדקנים. לכן, לא רק תהליך הודקנות פסיכולוגית פעל בקרב אותם ילדים הואטה בשל תת-תוונה, הרי שתיאורי הילדים החולים והמורעבים דומים מאוד לתיאורם

אשר נידונו למוות, אלא גם תהליך הזדקנות גופנית.

מידע נוסף מגטו ורשה מגיע אלינו מתיאוריה המרגשים של שווייגר. היא כותבת כי

והקרובים. ככל שגילם של הילדים אשר איבדו אמון במבוגרים היה קטן יותר, כך היה תשחרור הביא לילדים רגעים של שמחה מהולה בעצב בשל אובדן ההורים, האחים להם קשה יותר להתאים עצמם למציאות החדשה. הם התנהגו כאילו הם עדיין חיים

רכבת ובה 200 ילדים קטנים הגיעה לירושלים לאחר המלחמה. רבים מהילדים נולדו תחת איום, מבוהלים, שקטים יתר על המידה וצייתנים ללא תנאי. נראית. מידי יום ראו הרופאים את הגוף הנפוח ואת הפנים חסרי המבע של הייצורים מרעב. במקרים אלה התעוררו סכנות אחרות. על הילדים המוחבאים נאטר לבכות או חסֵרי הגיל", בני 4 - 12. שווייגר מתארת גם ילדים אשר הוחבאו מהנאצים, ולא סבלו

להסתגלות הבוגרת לתנאים המאיימים על חייהם מן העבר. לנו נראה הדבר גם כהמשכה יכולים ללמוד על משמעת עצמית מאותם עוללים. למרות הניסיון לדבר עמם בלשון אמם אותם קראה אחת המבוגרות: "כמה מבוגרים נראים הבאים": היא חשה כי המבוגרים במחנות הריכוז. הם חונכו שלא לבכות, ולמדו כי רק שקט מוחלט עשוי להצילם. בראותה הם נותרו שקטים ולא הוציאו הגה מפיהם. גם כשנותרו לבדם הם לא שברו את השתיקה, ונראו כחיות קטנות נפחדות. הרצינות והאיפוק של אותם ילדים צעירים התפרש כהמשך של חדדת זרים שקטה מצד עוללים מפוחדים. לדבר. היה עליתם להישאר שכובים במיטתם כמעט כל היום. כתוצאה מכך פסקו הילדים

השפעת הודקנות אחרת בקרב הילדים הייתה פיתוח חוש אחריות חדש. ילדים, אשר הפכו למפרנסים של משפחותיהם, גנבו והבריחו תוך סיכון חייהם.

ילדים בוגרים מגילם או מבוגרים טרם זמנם!

אשר אספה לנה לאחר המלחמה. ילדה בת 14 סיפרה לה סיפור מצמרר אודות אחותה מחכמתם של אותם ילדים קטנים. הם ידעו כי נידונו למנות, ופחדו מאוד למות לבד. האם גם אני רוצה לחיות!" הם היו קטנים מדיי ועלולים היו לטבוע בביוב. הלנה התרשמה לקחתם עמה. הם התחננו בפניה, נישקו את ידיה והבטיחו לה: "לא אבלה! אתנהג יפה! הלנה. כאשר ירדה הלנה לביוב בבורחה מהגטו, סבבו סביבה ילדים רבים שביקשו ממנה אייזנברג הדפיס מחדש חלק ממאמרה של לנה קיכלר בנושא רגשות הילדים הניצולים, אותם ילדים היו כמבוגרים או שמא כילדים בוגרים מגילם!

אוריינטציה מציאותית הרבה מעבר למצופה בגילם. עד ראייה מתאר את הילדים שנשלחו חוסר האונים של אמהות עורר תגובה בוגרת בקרב ילדיהם. הילדים נראו כבעלי ורשה. בתחילה הגיעו רק תינוקות שסבלו מתת-תזונה קיצונית, מדיסטרופיה או

8. הצוות הרפואי אבחן אטרופיה ללא בצקת בקרב הילדים המורעבים. למרות שלא מאטרופיה מתקדמת. עד למצית השנייה של 1942 רוב החולים הקטנים כבר היו מעל גיל הייתה עדות לתופעות זיקנה, כגון: קטרקט או אטרופיה מוחית, התרחש אצלם תהליך השינויים הראשונים שנגרמו עקב מחלות הרעב בקרב הילדים היו שינויים בהתנהגות.

כבן חמש. תופעה דומה דווחה אצל ילדים שגדלו באושוויץ. האטת תהליך הגדילה המתדקדמים של הרעב שכבו הילדים על הצד. הגדילה נעצרה, כך שילד בן תשע נראה תת-התוונה ירדה, חזרה ההתפתחות הפסיכולוגית לרמתה הנורמלית. בשלבים דמתה להתנהגות של בוגר, אך הרמה האינטלקטואלית שלהם הייתה נמוכה. כאשר רמת הילדים הפכו לאיטיים, אפטיים, חסרי הומור, עצבניים וחסרי יכולת משחק. התנהגותם לתהליכי זיקנה על איברים רבים ולווה בהאטת קצב הדופק ובהופעת ירידה ברגישות והאיחור בפונקציות האינטלקטואליות לוו לעתים קרובות בשינויים גופניים הקשורים

למרות שאיננו יכולים לדבר על תהליך הזדקנות אמיתי במקרים בהם ההתפתחות

מערכת העצבים האוטונומית.

הרסני שסופו מוות מוקדם.

התנחקו והתערבבו בקרב אלה שלא נבחרו לתאי הגזים. מאוחר יותר בחייו בחר הנרי אותה היו צריכים למלא. בהערימם על רודפיהם המבוגרים הם נשאו את הגופות הכבדות, למר בשכונות מסוכנות, והיה גאה מאוד בעצמו כאשר יצא חי ממצבים בהם חייו היו עצמו וכמה מחבריו באמרו להם: "בואו נאסוף כמה גופות", כאיכו זו הייתה הפקודה

הוא לא המשיך להתבגר. כשלא הצליחו הילדים הניצולים למלא מאוחר יותר תפקיד של הורה או של בן זוג לשביעות רצונם, הם נתקפו דיכאון. הדיכאון נבע מהחובה, שלא עמדו בשחזרו תקופה זו בחייו הוא נוכר כי תוך שישה שבועות הוא הזדקן במספר שנים, ומאז תופעה זו עם הזדקנות מוקדמת ניתן בדוגמא של אותו אדם שחזה במעצרו של אביו. לעתים ילדים ניצולים בשלב של התבגרות מתמשכת. החסבר לשאלה כיצד ניתן ליישב שׁהֹמִתה גדולה מוכולתן, במקום להתפתח אט אט בשלב של התגבשות קדם-בוגרת, נותרו הילדים. הן רצו לחזור ולחוות את חוויית הילדות שלהן, אך במקום זאת הן נשאו מטלה למלא תפקידי הורות. נשים רבות סיפרו שלא ידעו כיצד לטפל בתינוקות וכיצד לשחק עם ולאחריות הכרוכה בכך, לעתים קרובות נוקקו שני בני הזוג ליחס אמהי, ולכן התקשו תקופת הרדיפות. השאיפה לחוות חווייה מינית לפני מותם דחפה רבים מהם לקיים יחסי ללדים ניצולים אשר התגרשו מבני זוגם מאוחר יותר בחיים טענו שלא היו בשלים לנישואין מרואיינים רבים אמרו לנו כי כמתבגרים הם היו עסוקים בצורך לשרוד, כך שלא היה מני סרם זמנם. לאחר המלחמה נישואין מוקדמים והורות מוקדמת היו נפוצים מאוד. לאם פנאי לחשוב על מין. למרות זאת, לא מעטים מדווחים על פעילות מינית במהלך מתונים בסכנה.

בה, להמשיך את קיום השושלת.

כמעט כל עשור שחולף מביא עמו שינול בגישה ותפישה אחרת של העבר ושל העתיד. מה ביצד חווים ילדים ניצולים את ציוני הדרך הנורמטיביים של החודקנות!*

צראה כי גיל חמישים מהווה ציון דרך משמעותי בתהליך ההודקנות. הציפייה לפרישה נעשה: מה עוד ניתן לשינויי מה טומן בחובו העתיד:

וצעצועים חסרו לה בילדותה. כבוגרת היא למדה חינוך לגיל הרך. היא סיפרה כי היא עתידה. אשה בת 55 התלוננה אף היא על כי לא היו לה מספיק שנים לשחק. משחקים ומצפה לעתיד. בגיל 50 היא הייתה בהלם בהרגישה שלא נותר לה די זמן לתכנן את טרם זמנה". היא ראתה את עצמה כילדה שמחה וידידותית למדיי, אשר למדה לשרוד החלה לסבול מדיכאון. היא לא השלימה עם העובדה כי היא אינה עוד יילדה שהתבגרה לנמלאות, אובדן בן זוג יקר וסבל כרוני ממחלות הם ציוני חדרך של גיל זה. אשה כבת 50

אוהבת לשחק במשחקים גם בעצמה, ללא נכדיה או ילדים אחרים. היא מרגישה שהיא רוצה להחזיר לעצמה את ילדותה האבודה.

הפולני החדש, אך גם את שמה היהודי. מקרה אחר היה של ילד בן ארבע, אשר ברח משמעותיים, כמו אותה לדה בת שנתיים אשר דקלמה בפני מציליה הנוצרים את שמה מנעה מהמבוגרים מלספר לילדים על תכניותיהם ועל דאגותיהם. הם סברו כי בדרך זו הם מבוגרים סברו בצדק כי לא ניתן לסמוך על ילדים בגיל זה שישמרו סוד. לא תק זהירות הם שיחקו בכנסייה ושרו שירי דת הוא ציין מתוך הרהור: "סבי בגטו שר שירים אחרים". מהגטו והובא לחווה. שם שיחק עם ילדים בני נילו. הוא רצה להיות אחד מהם, אך כאשר גדולה. בשל העובדה כי בית הספר נשלל מהם הם האזינו לדברי המבוגרים מתוך עניין של הילדים. ילדים בגיל בית ספר צמאו למידע. סקרנותם אודות מציאות חייהם הייתה מגינים על תום ילדותם של ילדיהם. הדבר יצר הפרעות למידה ודיכוי הסקרנות הטבעית

למבוגרת למחצה, לא לגמרי מבוגרת ולא לגמרי נערהיי. לעולם לא ניתן יהיה לפצות על

גבי לורנה אמרה כל היא איבדה את נעוריה והוסיפה. "במובנים מסוימים הפכתי

אובדנה. גבי ארנה מוסיפה ייגם אני מרגישה כך, חוויית החברות פסחה עליייי. גבי רבקה

הנתונים מבוססים על ארכיוננו ועל דיון בנושא הזיקנה שהתנהל ב-27 בדצמבר 1991 במסגרת

קבוצת ילדים ניצולים ממיאמי.

חייתה באמת, משום שהיא נשדדה פעמיים, פעם מילדותה ופעם כשהחלה להזדקן. אומרת כי ילדותה נשדדה ממנה, והיא הפכה למבוגרת טרם זמנה. היא סברה כי לא

מתבגרים צעירים שהפכו למפרנסים של משפחותיהם חוו את פעילותם רבת

רגשות השייכות שכהם לפוכנים או לצרפתים הנוצרים היו המשך לקשרי המשפחה היהודית האבודה שלהם.

כפי שניסחה זאת וולפהיים: "המשחק מקל על חיי הללד". באמצעות המשחק יכול הילד לאחר המלחמה ניסו מחנכים להחדיר מעט שמחת ילדות בקרב הניצולים הצעירים.

לעבד את חוויותיו הטראומטיות. הוא עובר מפסיביות לאקטיביות, מחוסר ישע לשליטה תוך עירוב פנטזיה עם מציאות, באופן בו גם הניסיון הקשה ניתן לשליטה. גילום תפקיד כאב. איבוד יכולת המשחק של הילדים מצביע על הזדקנות בטרם עת. כמו מבוגרים, המלחמה ולאחריה רצו המבוגרים שהילדים ישחקו, ילמדו ויתעלמו מהאירועים הקשים. המבוגר מהווה גורם חשוב המסייע לילדים להבין את התנהגות המבוגרים. במהלך בצורת משחק איבדה מהערך המרפא שלה, הואיל וגם היא כמו הזיכרון הפכה למקור שלהם במשחק, ללא עידוד המבוגרים. ייתכן שלאחר שנים של טראומה, החייאת העבר למרות זאת לא שמענו על ילדים ניצולים אשר גילמו באופן ספונטני את רדיפות העבר במקום לעבד את חוויותיהם הטרואמטיות, הם התנהגו כאילו הסכנה עדיין קיימת.

אנשים טובים. רבים מהם התקדמו במהירות למרות הנסיבות הקשות. כולם היו תלמידים כזיכרון ממורי המחנות, רצו הילדים ללמוד ולהתקדם. חשוב היה להם שמוריהם יהיו התנהגו כמו המבוגרים השולטים, שאותם הכירו מהמחנה. אך כשנקרתה ההדמנות, אולי רבים במחנה בוכנוולד היו פרועים. משמעות החירות עבורם הייתה ניצול לרעה של כוח. דם היו הרסניים ובלתי צייתניים, עד אשר הושלטה עליהם מרות. המתבגרים יותר צוניים יתר על המידה, אך יחד עם זאת רצו להיות ככל הילדים.

הילדים איבדו אמון באנשים, הם לא ציפו מהמבוגרים לקיים את הבטחותיהם. ילדים

במקרים מסוימים הילדים לא ידעו לשמור סוד וחשפו מבלי משים פרטים אמהותיהם. הפירוד מהאם מבלי שיימצא מטפל מחליף הביא ליצירת צורות מוקדמות היו צריכים להתמודד עם החרדות, עם הדיכאונות ועם ההידרדרות הגופנית של של דיכאון: אפטייה, חוסר תנועה וכן סירוב לאכול ולשחק. הפירוד מהמצילים, אשר בא תינוקות בגיל קדם-דיבור לא היו מסוגלים לעמוד ברעב ובמחלות. אותם מעטים ששרדו לאחר מכן, היווה חזרה על הטראומה. המראה המבוגר של אותם ילדים נבע בחלקו נתונים נבחרים אודות השפעה של רדיפה מסיבית וחוזרת על ההתפתחות מחסך בחיקוי, פעולה האופיינית לתקופת הילדות.

מהאופלוסייה הממוצעת, ייתכן שעדיין מוקדם מלקבוע אם הדבר נכון גם לגבי ילדים

נוצולים. נראה כי ילדים התאוששו מרעב וממחלות גופניות הרבה יותר מהר בהשוואה

מחקרים דומים בקרב ילדים ניצולים. ההסכמה בקרב חוקרים אירופאיים היא שניצולים

מבוגרים חשופים למחלות של גילאים מבוגרים ומיות מוקדם במידה רבה יותר

מקרים ילדים ניצולים סובלים ממחלות אשר חלו בהן בתקופת השואת. למרות שקיימים

ניצולים מרגישים את נטל הזיקנה בגיל צעיר יותר בהשוואה לרוב האנשים. במספר

מחקרים מקיפים אודות מחלות ואודות גיל המוות בקרב ניצולים מבוגרים, לא נעשו

המוות בתקופת הילדות גורמות להודקנות נפשית וגופנית בקרב ילדים. נראה כי ילדים

הצננו כאן חומר המאשר את התזה שלנו כי טראומטיוציה קשה והתמודדות עם

שמציע קריסטל, אלא ללמוד לתיות עמו על-ידי הבחנה בין העבר לבין ההווה. על-ידי

וכירת וחוויות הרגשות והפנטויות, שהתעורדו כתוצאה מהחסך ומהרדיפות, יכול ילד

מצול להמשיך בצורה טובה יותר את חייו ולקוות לעתיד טוב יותר.

כמעט בלתי אפשרי לשלב את החוויות המטובכות, רבות הפנים, של הרדיפות

האיקריים לסבלם היה הניתוק הפתאומי מאמותיהם בגיל צעיר. בנוסף לכך הם נדרשו מארך נספגו מכות. אפו יט שהו בשותבוא, ולא חוו שו להרגאו להשניצ איל איה אחר היהי בי

להתנהג כמבוגרים, הנושאים בנטל ובאחריות.

המוות היה לה לאירוע צפוי. לימים, בהיותה מבוגרת, היא איכדה את בנה בתאונה. אי

גבי גלוריה הייתה בילדותה על סף המוות. היא נהגה לחשוב כי כך הם פני הדברים.

הבוגרת. רוב הילדים התלוננו כי איבדו את ילדותם והודקנו בטרם עת. רבים רוצים הובאו כאן דוגמאות של ילדים אשר הרשימו מבוגרים במראיהם הבוגר ובחתנהגותם

למצוא מחדש את ילדותם האבודה, ואחרים מעמידים פנים כאילו הם עדיין ילדים שבגרו

הכבד. אין נתונים מקבילים על ילדים, אך במספר ראיונות רטרוספקטיביים התגלתה טראומות מצביעים על סימנים של זיקנה, כגון: בריחת סידן, קטרקט והידרדרות במצב לגבי מבוגרים, אלא גם לגבי ילדים. מחקרים על מבוגרים מורעבים ומבוגרים שעברו כני בתוצאה מטראומה מתרחשים שינויים קבועים במערכת הלימבית, והדבר נכון לא רק בנפשם ובגופם. מחקרו המעמיק של ואן דר קולק על הפרעות דחק פוסט-טראומטי מציין התרשמותנו היא כי ילדים אלה, אשר סבלו מטראומות גופניות ונפשיות, אכן הזדקנו

כאשר בותנים את תופעות הפרעות הדחק הפוסט-טראומטי בקרב ילדים בשואה

נטייה למחלות שאינן שכיחות בקרב ילדים.

לרודה ויכולת ירודה לווסת הבעות של תלות אינטימית, 10) פחד נטישה וקשיים ביצירת לסרוק, לבנות את המרחב ולהכליל מידע בקטגוריות; 8) קהות נפשית; 9) סיבולת רגשית ירידה ברמת התפקוד הבסיסית המפריעה לזיכרון, לאינטגרציה וליכולת להשתמש נסייה להתפרצויות של תוקפנות; 3) צמצום הרמה הכללית של תפקוד האישיות; 4) מהחיבט הקלינו, מוצאים את ההפרעות הבאות, אשר שכיחות גם בזיקנה: 1) עצבנות; 2) התעוררות פיאילנגית ועוצמה של רגשות; 7) ירידה ביכולת להבחין בין גירויים, ביוכלת בסמלים ובדמיון; 5) נטייה לדיכאון ולמחלות פסיכוסומטיות; 6) הפרעה ביכולת לווסת

כמו כן, ניצולים ילדים מדווחים על ירידה ביכולת הריכוז, על התעסקות במוות ועל קשרים חדשים.

תחושת מוות פנימי. בדומה לכך, הירידה שחלה בתפקודים הגופניים והאינטלקטואליים בגיל הזיקנה גורמת למספר לא קטן של קשישים לחוש שהם חיים-מתים.

הקשות. החלמה של המטפל תלויה ביכולת לעבד את העבר הנורא ולא לקבלו, כפי היא חשה כי אינה מסוגלת לחיות בלעדיה. החשש להישאר לבד פעם נוספת בשילוב כעס ורגשות אשם הסתירו הרגשה ילדותית: אם היא לא תראה את אמה לעולם היא עצמה גם מנזר. היא הייתה מדוכאת ובעלת נטיות להתאבדות. כאשר חשבה על מות אמה הזקנה

עבור ילדים ניצולים הזיקנה טעונה זכרונות מימי השואה. כל אחד בדרכו מנסה

הם התמודדו עם חולי, עם מוות מרעב ועם אלימות במהלך שנות ילדותם. עבור חלק המוות שלהם הוא מסוג אחר. לא מחלה, לא אובדן יקיניהם ולא המוות עצמו זרים להם. העבר תוך ניסיון להתמודד עם הזיקנה ועם המות, אולם תהליך ההזדקנות שלהם שונה. שאחרים חשים את נטשיתם ומשווים אותה למוות. אחרים חשים חובה להוכיח כל הזמן להתגבר על בעיית ההזדקנות בהתאם לנסיונו האישי. רבים חשים בלתי פגיעים, בעוד מהם המוות יאחד אותם עם האנשים שאותם אהבו ואיבדו. לגבי אחרים המוות ישחרר אהם בלתי פגיעים על-ידי חשיפתם לסכנות. כמו יתר המזדקנים, הניצולים מעלים את

ロジオ

ילדים ניצולים רבים אשר חשו נטושים עת נשלחו למחבוא רואים במות הוריהם תפקודיים והסתגלותיים במצבי דחק קיצוני, היא השתמשה באותו מכניום על מנת הנאצים, היא השתמשה בקהות נפשית ובהסתגרות. לקהות נפשית ולהסתגרות יש יתרונות מתקופת השואה האדם אינו יודע אם הוא יחיה יום נוסף. בילדותה, כשנרדפה על-ידי מטרבלינקה. היא השוותה את אובדן התפקוד המתלווה לגיל הזיקנה לאובדנים שסבלה גבי טייטלבאום, עובדת סוציאלית, הייתה אחת מחבודדים שהצליחו להימלט מחוסר האונים ומאובדן התפקוד בעת הזיקנה. הם חוששים מלהיות תלויים בילדיהם בדידותה הנוכחית מקשה עליה. כמו מזדקנים אחרים, גם ילדים ניצולים חוששים בזקנתם בעלה חלה במחלה קשה היא התמודדה עם המצב. עם זאת היא וידאה שלא ימות לבדון שבה אליה ההרגשה מילדותה: ההרגשה כי יש לשאת את המוות ללא דמעות: גם כאשר שניצלו נטישה חדשה. גבי רודה, אשה בת 52, לא סלחה להוריה על שהותירו אותה בפתח בדוקטרינת המחנה: "הברירה היא עבודה או מוות". הפנאי שאנשים רבים מייחלים לו דשחרור. מה הוא יעשה עם עצמנ*י* למרות שלא עבד באושוויץ נראה כי הוא דבק חושב על יציאתו לגמלאות בעוד מספר שנים, הוא חש אותן תחושות שהיו לו בעת להיות ילד עשויה להסתתר התפישה שהבגרות גורמת בהכרח למוות. כאשר מר אהרן לעתים ילדים ניצולים מכחישים שהם הזדקנו במהלך ילדותם. מבער להרגשת הרצון מהם במהלך ילדותה. סרטן שמתפתח בגיל מבוגר הינו מאיים במיוחד משום שבדיוק כמו כפי שנפטרו הוריה. עד הים היא עומדת ליד מיטתם של חולים נוטים למות, שאותם היא אינה מכירה. היא חשה זכות להיות עמם. היא עצמה אינה פוחדת למות לבד, אך להתגבר על הדחק שנגרם לה לימים על-ידי מחלת הסרטן. אותם מסבלם ויביא להם שלווה. נראה לו מסוכן מדיי.

- Group Inc.

 Group S (1951) An Experiment in Group Habitation B. & Dann S (1951) An Experiment in Group Habitation B.
- 17. Freud A. & Dann S. (1951), An Experiment in Group Upbringing, Psychoanalytic Study of the Child, 6, pp. 127-168.
- 18. Hemmendinger J. (1986), Les Enfants de Buchenwald, Pierre-Marcel Favre, Paris
- Hogman F. (1988), The Experience of Catholicism for Jewish Children During World War II.
 Psychoanalytic Review, 75(4).
- Kahn C. (1994), Psychotherapeutic Effects of Research Interviews, in: Children During the Nazi Reign (see 15 above).
- 21. Kammer F. (1982), Horrors and Tragedy of a Winter in the Forest, from Winter in the Forest, in Anthology of Holocaust Literature, pp. 155-157, Quoted after Eisenberg (see 12 above), 22. Kestenberg J.S. (1991a), Children Hiding in Different Countries Where Pid Theorems.
- 22. Kestenberg J.S. (1991a), Children Hiding in Different Countries, Where Did They Hide, What Did They Hide and How, and Are They Still Hiding?

 23. Kestenberg J.S. (1991b), Hidden Children, Latency Age During the Heleganet, September 1, 1991b.
- Kestenberg J.S. (1991b), Hidden Children. Latency Age During the Holocaust. Prepared for the Symposium 'Verfolgte Kinder und die Kinder der Verfolgten, of the University Erlangen-Nurnberg.
- 24. Kestenberg J.S. (1993), Children Under the Nazi Yoke.
- Kestenberg J.S. (1989), Coping with Losses and Survival, in: The Problem of Loss and Mourning: New Psychoanalytic Perspectives, Shabad P. & Dietrich D.R. (eds.), International Universities Press, New York.
- 26. Kestenberg J.S. (1975), Children and Parents, Basic Books, New York.
- Kestenbeg J.S. (1972), Psychoanalytic Contributions to the Problems of Children of Survivors from Nazi Persection, The Israel Annals of Psychiatry & Related Sciences, 10(4), pp. 311-315.
- Kestenberg J.S. & Brenner I. (1986), Children Who Survived the Holocaust, The Role of Rules and Routines in the Development of the Super Ego, Int. Psycho Analysis, 67/3. pp. 309-316
- Kestenberg J.S. & Gampel Y. (1983), Growing Up in the Holocaust Culture, Israel Annals of Psychiatry & Related Sciences, 20/1 & 2, pp. 129-146.

.7

Ġ

4.

- Kestenberg J.S. & Kestenberg M. (1988), The Sense of Belonging and Altruism in Children Who Survived the Holocaust, Psychoanalytic Review, 75(4).
 Kestenberg M. (1991), Child Survivors Revisited in Children During the Naci Bailey.
- Kestenberg M. (1991), Child Survivors Revisited, in: Children During the Nazi Reign (As Previously Cited).
 Kestenberg M. (1990), The Effect of Interviews on Child Survivors, in: Children During the
- Nazi Reign (as Previously Cited).

 33. Kichler L. (1963), Hiding in a Bunker, Passing as an Aryan, Manya's Unforgettable Story, from:

 Massacre of European Jewry, Israel World Hashomer Hazair, pp. 166-174, Quoted after
- Kelin O. (1965), Young People in Terezin, in: Terezin, The Council of Jewish Communities in the Czech Lands, Prague, pp. 74-85.
- 35. Kris E. (1956), The Recovery of Children Memories in Psychoanalysis, Reprinted in Selected Papers of Ernst Kris, Yale University Press, New Haven.
- Krystal H. (1988), Integration and Self-Healing, Affect, Trauma, Alexithymia, The Analytic Press, New York.

ניצולים. למרות שהם עברו את השלבים ההתפתחותיים הרגילים, לחוויותיהם במהלך השואה יש השפעה מארגנת עם חייהם שלאחר השואה. למרות שהם מגיעים לשלב בחיים שבו הזיקנה צפויה, הם מושפעים מאוד מהעובדה שהם "איבדו את ילדותם" מבלי לקבל פיצוי על כך בצורה של חיים ארוכים יותר.

ביבליוגרפיה

- Albertus H. (1989), Buchenwad Heft Nationale Mahu und Gedenkstadt Buchenwald, Weimar-Buchenwald, Staz und Druck Druckhaus.
- Avital M., Liberated after Living Through the Hell of Nine Camps. From an Unpublished Manuscript, Quoted after Eisenberg, This biblio.
 Auerhan N.C. & Laub D. (1984), Annihilation and Restoration: Post-Transparic Memory 25
- Auerhan N.C. & Laub D. (1984), Annihilation and Restoration: Post-Traumatic Memory as Pathway and Obstacle to Recovery, Int. Review of Psychoanalysis, 11, pp. 327-344.
- Bass H. (1990), Counter-Transference Reactions in Interviewers of Child Survivors, Presented at 13th Annual Convention of the International Psychohistorical Association, Panel on: The Effect of Retrospective Interviews on Child Survivors, New York City.
- Bowlby J. (1973), Attachment and Loss, Vol. 2. Separation, Basic Books, N.Y.
- Brenner I. (1988), Multisensory Bridges in Response to Object Loss During the Holocaust, Psychoanalytic Review, 75(4).
- Brenner I. (1991), Integrative Effect of the Interview on a Child Survivor, Presented at 14 Annual Convention of the International Psychohistorical Association, Panel on: The Effect of Retrospective Interviews on Child Survivors, N.Y.
- Busse E. (1989), The Myth in History and Science, in: Geriatric Psychiatry, ed. Busse E.W. & Blazer D.G., American Psychiatric Press, Washington D.C., pp. 3-34.
- Cohen D. (1982), A Story with a Dramatic Happy Ending, in: Children of the Holocaust. Quoted after Eisenberg in this Biblio, pp. 326-328.

9

- Edelbaum B. (1980), Growing Up in the Holocaust Culture, Kansas City
 Eisen G. (1988), Children and Play in the Holocaust. Games Among t
- Eisen G. (1988), Children and Play in the Holocaust. Games Among the Shadows, Amherst The University of Massachusettes Press.
- Eisenberg A. (1982), The Lost Generation, The Pilgrim Press, New York
 Eitinger L. & Stroem A. (1973), Mortality and Marchidity of Excessi-
- Eitinger L. & Stroem A. (1973), Mortality and Morbidity of Excessive Stress, Humanities Press, New York.
- 14. Erikson E.H. (1959), Identity and the Life Cycle, International Universities Press, N.Y.
- Fogelman E. (1994), Effects of Interviews with Rescued Child Survivors, in: Children During the Nazi Reign, Edited by Judith S. Kestenberg and Eva Fogelman. Westport Ct., Greenwood Publishing Company Group Inc., Interviews on Child-Survivors, New York.

עם הודקנות הניצולים

38.

יעל דניאלי**

40.39

אתם חייבים להתבונן בהם בזהירות. המראה שלהם משעה ... הם נראים כמו האחרים. הם אוכלים, הם צוחקים, הם אוהבים. הם מחפשים כסף, תהילה, אדבה, כמו האחרים. אבל זה לא אמיתי. כל מי שראה את מה שהם ראו אינו יכול להיות כמו האחרים, אינו יכול לצחוק, לאהוב, להתפלל, להתמקח, לסבול, להשתעשע או לשכוח כמו האחרים.

ነረ፥ ቤኒኒ

אחת השאלות העיקריות שמתבשרת בחריפות על-ידי ההנחה של אלי ויזל היא כיצד מתארת חיים טראומטיות משפיעות על התהליך הנורמטיבי של ההודקנות. בעוד שקטע זה מתאר את ניצולי השואה הנאצית, הוא יכול היה לתאר ניצולים של טראומה אחרת. המחקרים האפידמיולוגיים האחרונים בארצות הברית מצביעים על כך ששיעורי TSD באוכלוסייה הכללית הינם משמעותיים וגבוהים הרבה יותר מכפי שדווח בעבר²⁻³ במאמרת של שנור⁴ היא השיקה ש-TSD יכול להימשך כל החיים. ספירו ואחרים מציינים שעקב השכיחות של חשיפה ללוחמה בחבורות מבוגרות יותר, זהו משתנה חבוי במחקר של הזדקנות בני אדם. עושר המחקרים של ניצולי השואה מעניק לנו הבנה במחקר של הזדקנות בני אדם. עושר המחקרים של ניצולי השואה מעניק לנו הבנה השישות זורי השפעת הטראומה על התהליך הנורמטיבי של ההזדקנות.

האטונית לגבי השפעת הטראומה על התהליך הנורמטיבי של ההדדקנות.
קריסטל⁶7, שתמך בקונפליקט החמור על-פי אריקסון בין שלמות מול ייאוש, מגדיר אונטגרציה כמשימה עיקרית של ההזדקנות. ההתרחשויות הרגילות של הגיל המבוגר מהעסקת הדעת עם אירועי חיום יום ותכנון לטווח ארוך לבחינה מחדש ולמחשבה מחדש מאת את הצורך, שלא ניתן להימלט ממנו, להתייצב מול עברו של אדם העיקרי, שבו נתקלים ניצולי השואה במהלך חייהם לאחר המלחמה, השפיע על מיונתיהם לריפוי מסט-טרואמתי ושליטה בפגיעות תוך-נפשיות וכן על הסקירה המותיהם לריפוי מסט-טרואמתי ושליטה בפגיעות תוך-נפשיות וכן על הסקירה נהערכה של חייהם בגילם המבוגר. אלו הם מצבים פוסט-טרואמטיים של דיכאון נפש, ששש בהם השפעות מאוחרות של אשמת הניצרל, בושה, קשיים בטיפול בזעם, גורמים

- Lazar A. (1982), The Babies Who Wouldn't Cry, From an Unpublished Manuscript. Quoted after Eisenberg.
- Levy C. & Tillard P. (1976), Betrayal at the Vel d'Hiv, Hill & Wang, N.Y.
- Nir Y. (1989), The Lost Childhood Harcourt, Brace & Jovanovich, N.Y.
- Rowe J.W. (1989), The Clinical Impact of Physiologic Changes with Aging, in: Geriatric Psychiatry, eds. Busses E.W. & Blazer D.G., American Psychiatric Press, Washington D.C., pp. 35-64.
- Shappel N. (1974), Rescuing Children from the Ghetto in Soup Pots, from: Witness to Truth
 David McKay Co. Quoted after Eisenberg, New York.
- Shtrigler M. (1946), Nerot Meukolim (Burnt Out Lights) Am Oved, Quoted after Eisenberg Jerusalem.
- Siegler I.C. & Poon L.W. (1989), The Psychology of Aging, in: Geriatric Psychiatry, cds. Busse
 E.W. & Blazer D.G. American Psychiatric Press Washington D.C., pp. 163-202.
- Strzelecki A. (1974), Wyzwolenie Oswiecimia, in: Zeszyty Oswiecimskie (III), Wydawnictwo Panstwowego Muzeum w Oswiecimiu, Oswiecim.
- Spitz R.A. & Wolf K.M. (1946), Anaclitic Depression: An Inquiry Into the Genesis of Psychiatric Conditions in Early Childhood, II, Psychoanalytic Study of the Child. 2. International Universities Press, New York, pp. 313-342.
- Szwajger A. (1990), I Remember Nothing More. The Warsaw Children's Hospital and the Jewish Resistance, Pantheon Books, N.Y.
- 48. Van der Kolk B. (1988), The Trauma Spectrum: The Interaction of Biologial and Social Events in the Genesis of the Trauma Response, Journal of Traumatic Stress, 1(3), pp. 273-290.
- Volkan V. (1981), Linking Objects and Linking Phenomena, International Universities Press
 N.Y.
- 50. Wiesel E. (1969), Night, Avon Books, N.Y.
- 51. Winick M. (1991), Personal Communication.
- 52. Winick M. (1979), Hunger Disease, John Wiley & Sons, N.Y.
- Wolfheim N. (1966), Psychoanalyse und Kindergarten, Ernst Reinharbt Verlag. Basel

Used by permission from "Clinical Quaterly", Vol. 4, Issue 1, Winter 1994 and Spring 1993. מנהלת פרוניקט קבוצתנ של ניצולנ שואה, ניו-יורק.